

Vergaderjaar 2008–2009

26 488

Behoeftestelling vervanging F-16

Nr. 157

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 31 maart 2009

De vaste commissies voor Defensie¹, voor Economische Zaken², voor Financiën³, en de commissie voor de Rijksuitgaven⁴, hebben een aantal vragen voorgelegd aan de staatssecretaris van Defensie over de brief van 9 februari 2009 inzake de reactie op het verzoek van de Kamer om toezending van de bij Defensie beschikbare geluidsgegevens van de kandidaat-toestellen voor vervanging F-16 (Kamerstuk 26 488, nr. 140).

De staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 31 maart 2009. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

¹ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Poppe (SP), Van Baalen (VVD), voorzitter, Çörüz (CDA), Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), Blom (PvdA), ondervoorzitter, Eijssink (PvdA), Van Dam (PvdA), Kraneveldt-van der Veen (PvdA), Griffith (VVD), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Irrgang (SP), Knops (CDA), Willemse-van der Ploeg (CDA), Jacobi (PvdA), Boekestijn (VVD), Brinkman (PVV), Voorde-wind (CU), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Thieme (PvdD), Bilder (CDA) en Peters (GL).
Plv. leden: Lempens (SP), Van der Vlies (SGP), Polderman (SP), Van Beek (VVD), Haverkamp (CDA), Ormel (CDA), De Wit (SP), Roefs (PvdA), Wolbert (PvdA), Smeets (PvdA), Arib (PvdA), Blok (VVD), Omtzigt (CDA), Roemer (SP), Jonker (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Samsom (PvdA), Van der Burg (VVD), Wilders (PVV), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Van der Ham (D66), Teeven (VVD), Ouwehand (PvdD), Uitslag (CDA) en Vendrik (GL).

² Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Schreijer-Pierik (CDA), Vendrik (GL), Ten Hoopen (CDA), Tiche-laar (PvdA), voorzitter, Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), Aptroot (VVD), Smeets (PvdA), Samsom (PvdA), Irrgang (SP), Jansen (SP), Biskop (CDA), Ortega-Martijn (CU), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Graus (PVV), Zijlstra (VVD), Besselink (PvdA), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Vos (PvdA), De Rouwe (CDA), Elias (VVD) en Vacature (CDA).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Van Dijk (CDA), Sap (GL), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Blom (PvdA), Koşer Kaya (D66), Ulenbelt (SP),

Blok (VVD), Boelhouwer (PvdA), Kalma (PvdA), Karabulut (SP), Luijben (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (CU), Atsma (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Madlener (PVV), Vacature (VVD), Van Dam (PvdA), Gerkens (SP), Thieme (PvdD), Heerts (PvdA), Uitslag (CDA), Weekers (VVD) en Aasted Madsen-van Stiphout (CDA).

³ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Blok (VVD), voorzitter, Ten Hoopen (CDA), ondervoorzitter, Weekers (VVD), Van Haersma Buma (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Irrgang (SP), Luijben (SP), Kalma (PvdA), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Cramer (CU), Van der Burg (VVD), Van Dijk (PVV), Spekman (PvdA), Heerts (PvdA), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Tang (PvdA), Vos (PvdA), Bashir (SP) en Sap (GL).
Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Remkes (VVD), Jonker (CDA), Aptroot (VVD), De Vries (CDA), Van Hijum (CDA), Mastwijk (CDA), Elias (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Pechtold (D66), Kant (SP), Ulenbelt (SP), Van der Veen (PvdA), Smilde (CDA), Anker (CU), Vacature

(VVD), De Roon (PVV), Van Dam (PvdA), Smeets (PvdA), Karabulut (SP), Thieme (PvdD), Heijnen (PvdA), Roefs (PvdA), Van Gerven (SP) en Vendrik (GL).

⁴ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), Blok (VVD), Ten Hoopen (CDA), Weekers (VVD), Van Haersma Buma (CDA), De Nerée tot Babberich (CDA), Aptroot (VVD), voorzitter, Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Omtzigt (CDA), Koşer Kaya (D66), Luijben (SP), Van der Veen (PvdA), Kalma (PvdA), Van Gerven (SP), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Cramer (CU), Van Dijk (PVV), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Heijnen (PvdA), Tang (PvdA), Vos (PvdA), ondervoorzitter, Bashir (SP), Sap (GL) en Vacature (CDA).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Van der Burg (VVD), Jonker (CDA), Snijder-Hazelhoff (VVD), De Vries (CDA), Van Hijum (CDA), Van Beek (VVD), Boekestijn (VVD), De Pater-van der Meer (CDA), Van der Ham (D66), Gerkens (SP), Vermeij (PvdA), Kuiken (PvdA), Kant (SP), Vacature (CDA), Anker (CU), De Roon (PVV), Irrgang (SP), Thieme (PvdD), Heerts (PvdA), Besselink (PvdA), Depla (PvdA), Roemer (SP), Vendrik (GL) en Mastwijk (CDA).

De staatssecretaris van Defensie geeft in zijn brief van 31 maart 2009 (Kamerstuk 26 488, nr. 155) een toelichting op de beantwoording van deze vragen en de toezending van vertrouwelijke stukken.

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Van Baalen

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Tichelaar

De voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
Blok

De voorzitter van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Aptroot

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Defensie,
Van der Bijl

1, 5, 6, 7, 10, 11 en 12

Heeft u ook om aanvullende informatie ter vergelijking gevraagd voor de Advanced F-16 en de F-35? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke informatie heeft u gevraagd en welke informatie heeft u ontvangen? Is van alle kandidaten voor de vervanging van de F-16 nu dezelfde informatie beschikbaar zodat er een goede vergelijking mogelijk is? Bent u bereid om deze informatie te delen met de Kamer?

Kunt u dan wel aan de Amerikaanse overheid, dan wel aan de fabrikant Lockheed Martin, vragen om de geluidsdata in een hanteerbare en inzichtelijke vorm beschikbaar te stellen op papier, en deze naar de Kamer te sturen voor zowel de F-35 als de Advanced F-16 zodat de Kamer appels met appels kan vergelijken?

Bent u bereid om alle «raw data» rondom de drie kandidaten beschikbaar te stellen aan de Kamer en niet alleen de door u herberekende data?

Waarom kan fabrikant Lockheed Martin geen extra gegevens van de Advanced F-16 beschikbaar stellen? Bent u bereid om hier specifiek op aan te dringen? Zo ja, wanneer is deze informatie beschikbaar en wanneer kan de Kamer beschikken over deze informatie? Zo nee, waarom niet?

Op welke termijn kunnen de geluidgegevens van de F-35 in een hanteerbare en inzichtelijke vorm aan de Kamer ter beschikking worden gesteld?

Om welke extra geluidsgegevens heeft u gevraagd ten aanzien van de Advanced F-16? Wat is de reden dat Lockheed Martin deze extra geluidsgegevens niet kan leveren?

Op welke termijn kan een zo volledig mogelijk overzicht worden gegeven van de geluidsgegevens van de drie kandidaat-toestellen voor de vervanging van de F-16 op basis waarvan een vergelijking voor de Nederlandse situatie mogelijk is?

Naar aanleiding van de motie-Pechtold (Kamerstuk 26 488, nr. 115) heeft Defensie om geluidsgegevens van de kandidaat-toestellen gevraagd. Na een analyse door het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) van de informatie over de *Advanced F-16* en de Saab Gripen NG heeft Defensie de fabrikanten van deze toestellen op 22 januari jl. verzocht om aanvullende informatie voor het geluidsonderzoek. Voor de vragen die 22 januari zijn gesteld verwijs ik naar de brieven aan de fabrikanten die ik op 16 maart jl. in bijlage heb verstrekt bij de brief over het geluid van de kandidaat-toestellen (Kamerstuk 26 488, nr. 153). Voor de F-35 is niet om aanvullende informatie gevraagd, aangezien intussen duidelijk was dat de geluidsmetingen op de vliegbasis Edwards in oktober 2008 voldoende meetresultaten hadden opgeleverd. Defensie heeft de geluidsgegevens van de F-35 begin februari ontvangen.

In antwoord op de brief van 22 januari heeft Lockheed Martin laten weten niet te beschikken over extra geluidsgegevens van de *Advanced F-16*. De eerder door Lockheed Martin verstrekte grondgebonden geluidsinformatie heb ik de Kamer op 25 februari jl. vertrouwelijk toegezonden (Kamerstuk 26 488, nr. 146). Deze grondgebonden geluidsinformatie was voor het NLR onvoldoende om het maximale geluidsniveau voor de *Advanced F-16* te kunnen bepalen.

Het NLR heeft vastgesteld dat van de Saab Gripen NG onvoldoende informatie is ontvangen om geluidscontouren te kunnen berekenen. Wel is er voldoende informatie ontvangen om het maximale geluidsniveau te kunnen berekenen. Het rapport van Saab uit november 2008 heeft de Kamer van de fabrikant zelf ontvangen.

Uit het NLR-rapport blijkt dat de maximale geluidsniveaus van de F-35 en de Saab Gripen NG elkaar nauwelijks ontlopen.

Saab heeft vijf weken na de brief van 22 januari gereageerd met een aanbod voor aanvullende geluidsmetingen. Gezien de beperkingen die

Saab daaraan heeft gesteld, de kosten voor Defensie en de reeds beschikbare analyse van de maximale geluidsniveaus, acht ik aanvullend geluidsonderzoek naar de Gripen NG niet meer nodig.

Bovendien is uit de actualisering van de kandidatenvergelijking gebleken dat de Saab Gripen NG niet geschikt is voor Nederland en het gewenste operationele niveau niet haalt. Dit geldt ook voor de *Advanced F-16*. Daarom acht ik aanvullend geluidsonderzoek naar de *Advanced F-16* evenmin nodig.

De geluidsgegevens van de F-35 zijn voldoende gebleken om het maximale geluidsniveau te bepalen en ook om de geluidsbelasting van dit toestel in relatie tot de Nederlandse geluidsc contouren vast te stellen. Het NLR is daar nog mee bezig. De digitale brongegevens (*raw data*) van de geluidsmetingen van de F-35 omvatten circa 400 bestanden. De Kamer zal een uitdraai van één van deze bestanden van ruim 9000 pagina's vertrouwelijk ter inzage ontvangen. Ik wacht de beoordeling van de Kamer over deze informatie af alvorens de brongegevens volledig op papier te laten zetten. De omvang van dat pakket zal naar schatting veertig miljoen pagina's beslaan. Bijlage C van het NLR-rapport, dat ik u op 16 maart jl. heb toegezonden, bevat een overzicht van de meetwaarden van de F-35 die zijn gebruikt om het maximale geluidsniveau te bepalen.

2

Was op het moment dat u op 22 januari jl. uw brief (Kamerstuk 26 488, nr. 137) naar de Kamer stuurde ook al bekend dat u Saab om aanvullende informatie vroeg en waarom verzoekt u achteraf om informatie over een kandidaat terwijl er op 18 december jl. al een rapport (Kamerstuk 26 488, nr. 131) over verscheen? Heeft u uw werk niet goed gedaan en is daarmee uw rapport (Kamerstuk 26 488, nr. 131) wel volledig en betrouwbaar?

De desbetreffende brief aan de Kamer en de brief aan Saab zijn dezelfde dag, 22 januari 2009, verzonden.

Met de brief van 18 december 2008 (Kamerstuk 26 488, nr. 131) heb ik de Kamer geïnformeerd over de resultaten van de actualisering van de kandidatenvergelijking. Zoals bekend maakt het geluidaspect hier geen deel van uit. Het aspect geluid is immers geen selectie criterium bij de keuze voor een nieuw gevechtsvliegtuig. Het is wel een belangrijke randvoorwaarde bij het opereren met de opvolger van de F-16 in Nederland.

Naar aanleiding van de motie-Pechtold (Kamerstuk 26 488, nr. 115) heb ik in de brief van 18 december 2008 toegezegd de Kamer te informeren over de beschikbare geluidsgegevens van de drie kandidaat-toestellen. Aan deze toezegging heb ik met mijn brief van 16 maart jl. voldaan (Kamerstuk 26 488, nr. 153).

3 en 4

Heeft u specifiek gevraagd om digitale geluidsdata van de F-35? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom kreeg u die in deze vorm? Kunt u uitleggen waarom u de geluidsdata van de F-35 kreeg van de Amerikaanse overheid en de geluidsdata van de Advanced F-16 kreeg van de fabrikant Lockheed Martin? Waarom geeft de fabrikant van zowel de F-35 als de Advanced F-16 niet de gevraagde informatie op dezelfde wijze en in dezelfde vorm?

De geluidsgegevens van de F-35 en de *Advanced F-16* zijn verkregen van de eigenaren van deze gegevens. De metingen met de F-35 op de vliegbasis Edwards zijn uitgevoerd door de Amerikaanse overheid, die zodoende eigenaar is van deze geluidsgegevens. De kosten van deze metingen zijn betaald door Australië. Deze geluidsgegevens zijn digitaal

vastgelegd en zijn door de Amerikaanse overheid ter beschikking gesteld aan het ministerie van Defensie. Lockheed Martin, de eigenaar van de geluidsgegevens van de *Advanced F-16*, heeft geluidsgegevens in de vorm van documenten verstrekt.

8

Wanneer kan de Kamer de bevindingen van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) verwachten en heeft het NLR daarmee haar analyse kunnen doen op basis van alle vergelijkende informatie van alle kandidaten?

Is er verdere vertraging te verwachten?

De Kamer heeft het NLR-rapport intussen ontvangen als bijlage bij de brief van 16 maart jl. (Kamerstuk 26 488, nr. 153). In het NLR-rapport zijn de maximale geluidsniveaus van de huidige Nederlandse F-16 MLU, de F-35 en de Saab Gripen NG vergeleken. Er waren onvoldoende gegevens om de *Advanced F-16* in de vergelijking mee te nemen.

9

Hoe heeft Saab gereageerd op het verzoek van de Nederlandse regering om aanvullende informatie met betrekking tot de geluidsgegevens van de Saab Gripen Next Generation?

Voor een toelichting op de wijze waarop Saab heeft gereageerd op het verzoek om aanvullende geluidsinformatie, verwijs ik naar de brief van 16 maart jl. (Kamerstuk 26 488, nr. 153). Zie ook het antwoord op vraag 1.

13

Heeft het kabinet kennisgenomen van de uitspraken van de heer Arie Kraaijeveld, bestuurslid van het Netherlands Industrial Fighter Replacement Platform (NIFARP), naar aanleiding van het rapport van het Centraal Planbureau (CPB) over de werkgelegenheidseffecten van de F-35?

Ja.

14

Bent u op de hoogte van het feit dat de heer Kraaijeveld naast bestuurslid van het NIFARP ook voorzitter van de Raad van Toezicht van het NLR is?

Ja.

15

Hoe beoordeelt u, in het licht van deze beide posities van de heer Kraaijeveld, de onafhankelijkheid van het onderzoek dat het NLR gaat uitvoeren naar de geluidsgegevens van de kandidaattoestellen?

Ik heb geen reden te twijfelen aan de onafhankelijkheid van het NLR. Voorts verwijs ik naar de antwoorden op de vragen over de actualisering van de kandidatenvergelijking, die eveneens vandaag zijn aangeboden aan de Kamer, waarbij in antwoord op vraag 64 wordt toegelicht welke maatregelen het NLR toepast om verschillende partijen van onafhankelijk, objectief en betrouwbaar advies te voorzien.